

**ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАНЬ У
СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Круцевич Тетяна¹, Малахова Жанна²

¹Національний університет фізичного виховання і спорту України

²Донецький національний медичний університет МОЗ України

DOI: 10.32540/2071-1476-2019-1-268

Annotation

Abstract. Introduction and purpose of a study. The article presents analysis of the directions of reforming system physical education at institutions of a higher education. A generalization of scientific positions, elaboration of the normative documents with an aim of improving organizational and methodical conditions of reforming. The attention is focused on an implementation of the educational activities aimed at national interests, preservation of the traditions of national education with the preservation of compulsory classes in the physical education including loans in the educational programs of training. The author used the basic tenets at the theory of management; contemporary concepts (democratization and humanization of education and upbringing, student-centered learning; provision on the role of continuing education in shaping of personality); the philosophical, pedagogical and medico-biological situation of the interdependence at the physical and mental spheres of the individual; the concept of physical education in the education system of Ukraine. **Materials and methods.** The research methodology was based on a combination of theoretical knowledge and practical experience on issues of theory of sports, theory and methodology of the physical education; training of specialists in the physical education and sport. **Results.** Proposed to determine the effectiveness of traditional, optional and mixed system of organization of the physical education in the secondary cooling zone be guided by the following criteria: dynamics of the number of students with 1 to 4 courses that relate to the public broadcaster, the group a safe level of health, above average and high; the dynamics of quality indicators of physical preparedness of students (high, average, sufficient, low levels, %); indicators of students involvement in both organized and independent forms of a physical exercises outside the classroom. **Conclusions.** There are significant problems in organization of the system of physical education of youth at educational institutions, which require urgent solutions by the Ministry of Education and Science and the Ministry of Youth and Sports to restore the effectiveness of the system of physical fitness, which is basis of caring, capable and the healthy nation. According to the authors, significant changes that have taken place in this area over the past decade do not contribute to some extent to the realization of the main purposes and objectives of physical education. Physical education as a discipline has in comparison with others the greatest field for formation of desire for self-development due to wide and very important for the life of student youth range of goals and objectives, the presence of various forms of classes, the existence of a wide range of the attractive tools. Analysis of the world experience in the formation of health systems encourages the authors to consider the possibility of improving the process of physical education of student youth, rather than complete destruction, by taking the discipline beyond credit.

Key words: physical education, students, educational reform.

Анотація

Вступ і мета дослідження. У статті наведені дані аналізу напрямків реформування системи фізичного виховання закладів вищої освіти. Проведене узагальнення наукових положень, опрацювання нормативних до-

кументів з метою удосконалення організаційно-управлінських і навчально-методичних умов реформування. Акцентована увага на здійснення освітніх заходів, спрямованих на врахування національних інтересів, дотримання традицій національної освіти зі збереженням обов'язкових занять з фізичного виховання з урахуванням кредитів в освітніх програмах підготовки фахівців. У процесі дослідження використані основні положення теорії управління; сучасні концепції (демократизації та гуманізації освіти і виховання, особистісноорієнтованого навчання; положення про роль безперервної освіти у формуванні особистості); філософські, педагогічні й медико-біологічні положення про взаємозалежність фізичної і психічної сфер людини; концепція фізичного виховання в системі освіти України. **Матеріали та методи.** Методологія дослідження базувалася на поєднанні загальнотеоретичних знань і практичного досвіду з проблематики: теорії спорту, теорії і методики фізичного виховання; підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту. **Результати.** Запропоновано для визначення ефективності традиційної, факультативної та змішаної системи організації фізичного виховання у ЗВО керуватися наступними критеріями: динамікою кількості студентів з 1 до 4 курсу, які відносяться до СМГ, до групи безпечного рівня здоров'я, вище середнього і високого; динамікою показників якісної фізичної підготовленості студентів (високий, середній, достатній, низький рівні, %); показниками залученості студентів до організованих і самостійних форм занять фізичними вправами у позанавчальний час. **Висновки.** В організації системи фізичного виховання молоді в закладах освіти є суттєві проблеми, які потребують невідкладних рішень з боку МОН і Мінмолодьспорту для відновлення ефективності системи фізичної підготовки молоді, яка є основою сильної, дієздатної і здорової нації. На думку авторів, значні зміни, які відбулись у зазначеній сфері за останнє десятиліття, не сприяють повною мірою реалізації основної мети та завдань фізичного виховання. Фізичне виховання як навчальна дисципліна має найбільше поле для формування прагнення до саморозвитку за рахунок широкого й дуже важливого для життєдіяльності студентської молоді спектру цілей і завдань, при наявності різноманітних форм проведення занять. Аналіз світового досвіду формування оздоровчих систем спонукає авторів на розгляд можливості вдосконалення процесу фізичного виховання студентської молоді, а не повного його знищення, шляхом виводу дисципліни за межі кредитних.

Ключові слова: фізичне виховання, студенти, освітня реформа.

Анотація

Введение и цель исследования. В статье приведены данные анализа направлений реформирования системы физического воспитания высших учебных заведений. Проведено обобщение научных положений, осуществлена обработка нормативных документов с целью усовершенствования организационно-управленческих и учебно-методических условий реформирования. Акцентируется внимание на осуществлении образовательных мероприятий, направленных на учет национальных интересов, поддержание традиций украинского образования с сохранением обязательных занятий по физическому воспитанию с учетом кредитов в образовательных программах подготовки специалистов. У процессе исследования использованы основные положения теории управления; современные концепции (демократизации, гуманизации образования и воспитания, личностно-ориентированного обучения, положение о роли непрерывного образования в формировании личности); философские, педагогические и медико-биологические положения о взаимозависимости физического и психического сфер человека; концепция физического воспитания в системе образования Украины. **Материалы и методы.** Методология исследования базировалась на сочетании общетеоретических знаний и практического опыта по проблематике теории спорта, теории и методики физического воспитания; подготовки специалистов по физическому воспитанию и спорту. **Результаты.** Предложено для определения эффективности традиционной, факультативной и смешанной системы организации физического воспитания в ВУЗе руководствоваться следующими критериями: динамикой количества студентов с 1 до 4 курса, которые относятся к СМГ, к группе безопасного уровня здоровья, выше среднего и высокого; динамикой показателей качественной физической подготовленности студентов (высокий, средний, достаточный, низкий уровни, %); показателями вовлеченности студентов в организованные и самостоятельные формы занятий физическими упражнениями во внеучебное время. **Выводы.** В организации системы физического воспитания молодежи в учебных заведениях есть существенные проблемы, которые требуют неотложных решений со стороны МОН и Минмолодьспорта для восстановления эффективности системы физической подготовки молодежи, которая является основой сильной, дееспособной и здоровой нации. По мнению авторов, значительные изменения, которые произошли в данной сфере за последнее десятилетие, не способствуют в определенной мере реализации основных целей и задач физического воспитания. Физическое воспитание как учебная дисциплина имеет широкое поле для формирования стремления к саморазвитию за счет очень важного для жизнедеятельности студенческой молодежи спектра целей и задач, наличия разнообразных форм проведения занятий. Анализ мирового опыта формирования оздоровительных систем побуждает авторов к рассмотрению

возможности совершенствования процесса физического воспитания студенческой молодежи, а не полного его уничтожения путем вывода дисциплины за пределы кредитных.

Ключевые слова: физическое воспитание, студенты, образовательная реформа.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство переживає період глибоких радикальних трансформацій. У низці законодавчих актів стосовно вищої освіти простежується тенденція до формування умов для підготовки та навчання конкурентоспроможного фахівця, розвиненої особистості, орієнтованої на здоровий і якісний спосіб життя. Важливою вимогою сьогодення є реформування та модернізація освіти, перегляд принципів демократизації, гуманізації та гуманітаризації, приведення їх у відповідність до сучасних потреб. Тому серед пріоритетних напрямів управління стає процес спрямованої, регульованої та контрольованої зміни духовних і фізичних можливостей молоді відповідно до поставленої мети [8, 9,19 та ін.].

Функціонування української освіти протягом понад 10 років на основі принципів Болонського процесу дало можливість аналізувати сучасний стан вищої освіти, тенденції розвитку та проблеми реформування [4, 9]. Зрозумілими є мета та завдання Болонського процесу, які спрямовані на формування єдиного Європейського освітнього простору. Реформування є засобом підвищення якості освіти, а також забезпечення кваліфікованими кадрами європейського ринку праці. Проте, запропоновані принципи не завжди відповідають інтересам українського ринку праці, іноді навіть суперечать довготривалим традиціям підготовки фахівців. Саме тому доцільним вважаємо здійснення освітніх заходів, спрямованих на врахування національних інтересів, збереження традицій української освіти зі збереженням обов'язкових занять з фізичного виховання з урахуванням кредитів в освітніх про-

грамах підготовки фахівців. Метою Болонського процесу було створення узагальненої форми європейської вищої школи, проте національні системи освіти повинні наповнити її національним змістом, який відповідав би соціально-економічним реаліям України, стану здоров'я молоді та давав би змогу представляти у європейському просторі досягнення національних науково-педагогічних здобутків. Лише створена на цих умовах єдність європейських освітніх систем здатна враховувати спільні точки зору та оптимальні рішення питань модернізації освіти, науки, а також інших сфер життєдіяльності [21,22,23].

На думку Т.Ю. Круцевич, 2018 проблема реформування процесу фізичного виховання загострюється у зв'язку зі змінами в організації занять з фізичного виховання, які вимагають перегляду існуючих форм фізичного виховання ЗВО. Сучасна система фізичного виховання перебуває у незадовільному стані. На різних рівнях функціонування фізичного виховання (освітньому, професійному) відбулися зміни, але не на краще. Фізичне виховання перестало справлятися із основним своїм завданням – фізичною підготовкою різних груп населення, розвитком фізичних здібностей, рухових умінь і навичок, що готує молодь до професійної діяльності і можливої військової служби [8].

Останньою подією в системі змін стало ухвалення 25.06.2020 року Кабінетом Міністрів оновленої Національної рамки кваліфікацій. Національна рамка кваліфікацій була приведена у відповідність до Європейської для навчання впродовж життя та відтепер містить вісім кваліфікаційних рівнів замість одинадцяти,

як це було раніше. Національна рамка кваліфікацій – це системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів освіти. Кожен рівень характеризується сукупністю компетентностей особистості, знань, умінь, навичок і здатностей застосовувати знання. А вже тепер Кваліфікації вищої освіти відповідають: молодший бакалавр – 5 рівню НРК та короткому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти; бакалавр – 6 рівню НРК та першому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти; магістр – 7 рівню НРК і другому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти; доктор філософії та доктор мистецтва – 8 рівню НРК та третьому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, доктор наук також тепер відповідає 8 рівню НРК.

Національна рамка кваліфікацій призначена для використання органами виконавчої влади, закладами освіти, роботодавцями та іншими особами для розробки, ідентифікації, співвіднесення, визнання, планування і розвитку кваліфікацій. Нова рамка забезпечує порівнюваність та співставність освітніх і професійних кваліфікацій, які люди здобувають в Україні, із кваліфікаціями, отриманими за кордоном. З одного боку, ця постанова заслуговує уваги, оскільки ці зміни потягнуть за собою перегляд та уточнення змісту освітніх програм відповідно до Європейських, а з другого – така уніфікація навряд чи сприятиме розвитку та отримання найвищого рівня науки – наукового ступеня доктор наук (у Європі doctor habilitatus), який дає право

на заняття професорської посади в університеті, оскільки останні 2 рівні кваліфікації зрівняли [17].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За аналізом попередніх досліджень у науковому співтоваристві сформувався стійке розуміння того, що відповідальне ставлення молоді до свого особистого фізичного, психічного і соціального здоров'я можна сформувати лише в системі взаємопов'язаних дій, які самостійно виконуються індивідом при реалізації своїх соціальних ролей в суспільстві, в результаті саморозвитку [8]. Феномен на пряму характеризується міждисциплінарною цілісністю і гармонійно поєднує емпіричний, теоретичний і практичний компоненти теорії та методики фізичного виховання, педагогіки, валеології, психології, філософії, медицини, тощо.

Специфічною умовою функціонування системи фізичного виховання студентів є визначення теоретико-методологічних засад і нормативних основ цього напрямку. Відсутність нормативних вимог до фізичної підготовленості молоді України створило передумови для реформування зазначеної сфери. Розбудова державності в Україні вимагає розробки національної системи фізичного виховання [10].

Ситуація, яка склалась у вищій освіті з точки зору формування всебічно розвиненої особистості, потребує нових підходів до системи організації та підготовки майбутніх фахівців для виконання професійних обов'язків, які пов'язані з факторами, які обумовлюють прояви різних фізичних якостей. За суттю нехтування цими факторами викликає суттєвий негативний вплив на професійну адаптацію. Проблема фізичної підготовленості є однією із ключових для фізичного виховання. Вона досліджувалась великою кількістю авторів. Вчені констатують низький рівень фі-

зичної підготовленості студентів, недостатній розвиток загальних професійно важливих якостей. За загальним висновком авторів оцінка рівня фізичної підготовленості є головним показником системи контролю за станом фізичного розвитку та здоров'я молоді та є певною мірою показником функціонування органів і систем організму [2,5,6,7,12].

У свою чергу, Москаленко Н. 2017 зазначає, що ситуація ускладнюється переходом на кредитно-модульну систему навчання, яка призводить до зменшення кількості годин на фізичне виховання шляхом переміщення їх у розряд самостійної роботи, що при несформованій мотивації до занять може спричинити зниження рухової активності студентів [13].

Узагальнення науково-методичної й спеціальної літератури свідчить, про те що сучасний підхід до організації фізичного виховання у ЗВО має стратегію на організацію вільного вибору рухової активності. Авторами розглянуто й запропоновано різноманітні засоби залучення студентів до самостійних занять, які ґрунтуються на використанні елементів різноманітних видів спорту. Підвищення зацікавленості студентів до занять з фізичного виховання, за твердженням Пангелової Н., 2016 [9], не може бути реалізоване завдяки вдосконаленню змісту питань, запровадження занять за вибором, заміною навчальної форми на факультативну. Пріоритетність напрямів підготовки та вибір видів спорту, які впроваджуються у навчальний процес, базуються на численних дослідженнях інтересів студентів [5,6 та ін.]. Фахівці інших країн також розглядають теорію спортивно-орієнтованого фізичного виховання в усіх аспектах його прояву, стверджуючи, що даний підхід має ефективний вплив на особистий розвиток молоді, дозволяє успішно самостверджу-

ватися і самореалізуватися в різноманітних сферах діяльності. [11, 21,22,23]. Результати аналізу науково-методичної літератури Мазного Д., 2017 свідчать, що проблема вивчення досвіду організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах США залишається актуальною, хоча окремі її аспекти висвітлено у працях вітчизняних та зарубіжних науковців. Сучасним станом фізичного виховання у закладах вищої освіти США є: тенденція до скорочення кількості освітніх закладів із обов'язковим фізичним вихованням до 60%, зниження державного фінансування, збільшення кількості факультативних курсів з видів спорту. Особливістю організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах США є відсутність стандартів фізичного виховання, відсутність обов'язкового фізичного виховання, переважне паралельне застосування навчальних програм різного змісту: спортивно орієнтованих, тих, що спрямовані на формування мотивів та інтересів до ведення здорового способу життя через засвоєння системи відповідних знань та програми змішаного типу. Причому навчальні заклади самі, без суворої регламентації керівних установ, обирають, який саме різновид використовувати з урахуванням побажань студентів. Однак, усупереч дегенеративному, знищуючому напрямку розвитку зазначеної сфери, було оприлюднено опитування понад 79000 студентів коледжів, де було виявлено, що фізична активність і фітнес посіли третє рангове місце серед інформації стосовно здоров'я та безпеки, яку вони бажають отримати, наявна також потреба в інформації та послугах, пов'язаних зі здоров'ям і фітнесом у коледжах [11].

Мета дослідження узагальнення наукових положень, опрацювання нормативних документів для удосконалення організаційно-

управлінських і навчально-методичних умов реформування процесу фізичного виховання у ЗВО.

Методологія дослідження базувалася на поєднанні загально-теоретичних знань і практичного досвіду з проблематики: теорії спорту, теорії і методики фізичного виховання; підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту.

Організація дослідження: У процесі дослідження використані основні положення теорії управління; сучасні концепції (демократизації та гуманізації освіти і виховання, особистісно-орієнтованого навчання; положення про роль безперервної освіти у формуванні особистості); філософські, педагогічні й медико-біологічні положення про взаємозалежність фізичної і психічної сфер людини; концепція фізичного виховання в системі освіти України.

Виклад основного матеріалу дослідження та дискусія. Із 2008 р. у МОН України було прийнято низку програмно-нормативних документів, які стали наслідком відповідних урядових наказів, чим спровокувало переформування фізичного виховання як навчальної дисципліни у закладах вищої освіти. Контрольні нормативи як головна складова критерію ефективності фізичної культури, що були в навчальних програмах до 2008 р., визналися занадто важкими і були видалені. Фізична підготовка як фундамент в конструкції спортивної парадигми фізичної культури була зруйнована і визнана причиною проблем у фізичному вихованні. У ЗВО, в яких розірваний зв'язок із армією, декларувались кроки в напрямку професійного контрактного війська, фізична підготовка також стала спрощуватись аж до того, що фізичне виховання опинилось у факультативах [8].

Так, продовжуючи стратегічний напрямок «реформи» 7.02.2020 втратив чинність, наказ Міністерства освіти і науки України від 11 січня 2006 року

№ 4 «Про затвердження Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах», до складу якого входила нормативно-правова база організації навчально-виховного процесу з фізичного виховання та масового спорту, яка здійснювалась на підставі вимог державного стандарту, галузевих стандартів і стандартів вищої освіти ЗВО. Ця подія унеможливила регулювання змісту діяльності кафедри фізичного виховання, координацію та регулювання навчально-виховного процесу з фізичного виховання та масового спорту, кадрове забезпечення навчально-виховного процесу, облік діяльності [15]. Відбулось нівелювання педагогічного процесу з фізичного виховання у ЗВО, порушення сутності і фундаментальних закономірностей навчання, виховання та всебічного розвитку особистості особливо під час продовження збройного конфлікту на сході України. У закладах вищої освіти рухова активність студентів багато в чому залежить від побудови та змісту процесу фізичного виховання. Організація якого, внаслідок реформи, в повній мірі не може задовольнити особистість, оскільки частота проведення занять фізичними вправами не узгоджується з біологічними закономірностями розвитку організму, а зміст їх не відповідає потребам і індивідуальним особливостям студентів, а тим паче таким, які постраждали під час проведення АТО, ООС. Існує очевидний взаємозв'язок між фізичним і психічним станом студентської молоді, яка постраждала під час проведення АТО, ООС. Фізична культура представлена як один із засобів вирішення проблеми адаптації цієї категорії студентської молоді до освітньої діяльності, покращення їх психофізичного та емоційного стану [18].

В цей же період 18.12.19 за номером № 392-ІХ були внесені

правки до Закону «Про освіту» «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти» доповненням пунктами зі змістом стосовно зміни стратегічного напрямку навчання, а саме, – запропонований новий підхід до організації навчального процесу – студентоцентроване навчання. Що передбачає: заохочення здобувачів вищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу; створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів вищої освіти, зокрема надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії; побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства між учасниками освітнього процесу [16].

Необхідність створення належних умов для зміцнення та збереження здоров'я людей як найвищої соціальної цінності, забезпечення реалізації права молоді на оздоровчу рухову активність стало передумовою схвалення Указом Президента України від 9 лютого 2016 року № 42/2016 Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація». Збереження здоров'я та забезпечення повноцінного життя громадян є одними з найважливіших цілей світової спільноти, відображених у засадах європейської політики «Здоров'я – 2020: основи Європейської політики в підтримку дій держави та суспільства в інтересах здоров'я і благополуччя». Оскільки критерієм ефективності цього процесу є рівень здоров'я населення, рівні соціальної дієздатності і фізичної працездатності, то у зв'язку з цим у травні 2016 року відбулося засідання робочої групи Мінмолодьспорт стосовно розробки тестів і оціночних таблиць для щорічного оцінювання

фізичної підготовленості різних груп населення України.

Державна програма «Фізичне виховання – здоров'я нації», яка була затверджена Президентом України в 1998 році, передбачала кардинальну переробку програмно-нормативних основ фізичного виховання і державних тестів, однак на сьогоднішній день це питання залишилось відкритим в українському суспільстві. Головним фахівцем, професором Круцевич Т.Ю. було представлено стратегічне рішення стосовно акцентованого напряму, через створення та використання контрольних тестів як об'єктивних і стандартизованих вимірювань, які не важко кількісно оцінити, статистично обробити та у подальшому зробити порівняльний аналіз. Згідно з думкою науковців галузі, забезпечення реалізації здоров'яформуючої функції фізичного виховання українців вимагає наявності інформативної, надійної системи контролю [1,10,20]. Тестовий контроль у процесі фізичної підготовленості й фізичного розвитку виконує роль методологічної основи управління системи фізичного виховання населення України [1].

У 2015 році під головуванням Міністра освіти і науки України відбулося засідання міжвідомчої робочої групи з модернізації системи фізичного виховання у закладах вищої освіти. За результатами засідання розроблено рекомендаційний лист для ЗВО щодо норм викладання фізичного виховання. Відповідно до аналізу навчально-методичної документації, на загальну фізичну підготовку студентів медичних вишів стало відводиться 30 практичних годин на рік. Надалі дисципліна «Фізичне виховання» викладається студентам до II курсу включно загальним обсягом» 15 годин на семестр (1 раз на 2 тижні). При цьому розподіл студентів здійснюється залежно від стану здоров'я та спортивно підготов-

леності на основні, підготовчі та спеціальні медичні групи. Зважаючи на суперечливі відгуки, міністр поклав відповідальність за організацію і контроль сфери фізичного виховання на перших керівників ЗВО. Згодом Міністерство освіти і науки підтримало пропозиції, підготовлені Національним університетом фізичного виховання і спорту України щодо змісту компетентностей для шукачів вищої освіти різних ступенів. Рекомендовано, що однією з таких компетентностей може бути здатність використовувати різні види і форми рухової активності для активного відпочинку і ведення здорового способу життя, формування здоров'я людини. У стандартах вищої освіти в нормативному змісті освіти сформульовані такі результати навчання згідно представленої компетентності: знання закономірностей і особливостей використання рухової активності для формування здоров'я; вміння виконувати зазначені види рухових дій для занять масовим спортом, оздоровчим фітнесом і фізичної рекреацією; здатність дотримуватися рекомендацій щодо обсягу та інтенсивності рухової активності в тижневому циклі занять, а так само виконання встановлених вимог до фізичного стану. Була запропонована апробація запропонованих компетентностей. Поступовий перехід до інноваційних форм навчання, в яких все менше часу відводиться практичним заняттям з фізичного виховання, створив передумови до перегляду питання про те, що і як викладати протягом обмеженого в часі і ресурсах навчального заняття / курсу за допомогою експертного методу.

У цьому ж році на рівні виконавчої влади (Кабінету Міністрів України) заговорили про якість фізичної підготовленості населення і її контроль, що є обов'язковою складовою процесу фізичного виховання. Згадали,

що фізичне виховання виконує важливі педагогічні, політичні та соціальні функції й тісно пов'язане з освітою, охороною здоров'я, військовою справою, матеріальним виробництвом, культурою, наукою. Актуальність цієї проблеми, а саме збереження генофонду нації підкреслюється Постановою Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2015 року № 1045 «Про затвердження Порядку проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України» [16].

Ця постанова Кабінету Міністрів України законодавчо базується на статті 7 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» [3], метою якого є визначення та підвищення рівня фізичної підготовленості населення України, створення належних умов для фізичного розвитку різних груп населення, покращення його здоров'я, забезпечення здатності до високопродуктивної праці, захисту суверенітету і територіальної цілісності України, а також сприяння у вихованні патріотизму та громадянської позиції. В цьому контексті незрозумілими виглядають відомі «рекомендації» ЗВО щодо викладання фізичного виховання як навчальної дисципліни (вибірковість вивчення, відсутність заліку). Уряд, по суті, своїми діями виводить фізичне виховання за межі навчального процесу [14].

При аналізі цієї ситуації, виникають декілька проблем, які треба вирішувати:

- відсутня система фізичної підготовки молоді в ЗВО, тому що «контроль» використовується для управління процесом фізичного виховання, тобто для визначення форм, засобів і методів, корекції визначених недоліків у фізичній підготовленості молоді;

- відсутність у статистичних звітах об'єктивних хоча б середньостатистичних результатів у кожному руховому тесті за віковими та статевими групами

виключає можливість науковців коректувати нормативи для їх оцінки.

На жаль, такий аналіз і прийняття позитивних рішень з боку МОН стосовно організації фізичного виховання у вишах не здійснюються; статистичні звіти, які подаються кожен рік у Мінмолодьспорт, носять узагальнений характер оцінки фізичної підготовленості (високий, достатній, середній і низький рівні, %), що не дає змогу визначити, за якими тестами – кращі показники, а за якими – гірші.

Таким чином, в організації системи фізичного виховання молоді в закладах освіти є суттєві проблеми, які потребують невідкладних рішень з боку МОН і Мінмолодьспорту для відновлення ефективності системи фізичної підготовленості молоді, яка є основою сильної, дієздатної і здорової нації.

Основні моменти. Ми пропонуємо для визначення ефективності традиційної, факультативної та змішаної системи організації фізичного виховання у ЗВО керуватися наступними критеріями:

- динаміка кількості студентів з 1 до 4 курсу, які відносяться до СМГ;
- динаміка кількості студентів

з 1 до 4 курсу, що відносяться до безпечного рівня здоров'я (вище середнього і високого);

- динаміка показників якісної фізичної підготовленості студентів (високий, середній, достатній, низький рівні, %);

- показники залученості студентів до організованих і самостійних форм занять фізичними вправами у позанавчальний час.

За результати показників ефективності системи фізичного виховання у кожному виші має відповідати ректор, і вони повинні враховуватись при загальній акредитації ЗВО.

Висновки. 1. Стрімкі зміни у реформуванні вищої освіти викликали неоднозначне ставлення до змін організаційно-педагогічних умов фізичного виховання з урахуванням європейських вимог до збереження й зміцнення здоров'я студентів. На нашу думку, значні зміни, які відбулись у зазначеній сфері за останнє десятиліття, не сприяють певною мірою реалізації основної мети та завдань фізичного виховання.

2. Фізичне виховання як навчальна дисципліна має у порівнянні з іншим найбільше поле для формування прагнення до саморозвитку за рахунок широкого й дуже важливого для життєдіяльності студентської молоді

спектру цілей і завдань (оздоровчі, освітні, виховні), наявності різноманітних форм проведення занять, існування широкого кола привабливих засобів.

3. Аналіз світового досвіду формування оздоровчих систем спонукає авторів на розгляд можливості вдосконалення процесу фізичного виховання студентської молоді, а не повного знищення, шляхом виводу дисципліни за межі кредитних. Порівняння наслідків реалізації спортивно орієнтованих та оздоровчих програм свідчить, що спортивно орієнтовані у поєднанні зі спрямованими на формування чітких мотиваційних установок ведення здорового способу життя більш ефективно сприяють зміцненню здоров'я та фізичного стану студентів, ніж програми у «чистому» вигляді [11].

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку. У подальшому планується дослідити вплив організаційно-методичних умов фізичного виховання на формування мотивації студентів до саморозвитку в процесі навчання у ЗВО.

Фінансування. Наукова робота не має спеціального фінансування.

Конфлікт інтересів. Автори вважають, що не існує конфлікту інтересів

Література

1. Годик М.А., Бальсевич В.К., Тимошкин В.Н. Система общеевропейских тестов для оценки физического состояния человека. Теория и практика физической культуры. – 1994. – № 5-6. – С. 24-32.
2. Дутчак М.В., С.В. Трачук Методологічні засади організації фізичного виховання в навчальних закладах України, Фізична активність, здоров'я і спорт, 2012. – № 2 (8). – С.11-16.
3. Закону України «Про фізичну культуру і спорт» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>
4. Канішевський С.М., Віровський Л.П., Човнюк Ю.В., Фуркало М.І., Россипчук І.О. Методологія, планування процесу фізичного виховання та оцінка функціонального стану

References

1. Godik M.A. Sistema obsheevropejskikh testov dlya ocenki fizicheskogo sostoyaniya cheloveka. [A system of pan-European tests to assess a person's physical condition]. Teoriya i praktika fizicheskoy kultury. – 1994. – № 5-6. – S. 24-32 (in Russian).
2. Dutchak M.V. Metodologichni zasadi organizaciyi fizichnogo vihovannya v navchalnih zakladah Ukrayini. [Methodological principles of organization of physical education in educational institutions of Ukraine]. Fizichna aktivnist, zdorov'ya i sport, 2012. – №2 (8). – S.11-16. (in Ukrainian).
3. Zakonu Ukrayini «Pro fizichnu kulturu i sport» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> (in Ukrainian).
4. Kanishevskij S.M. Metodologiya, planuvannya

- студентів (КНУБА) в умовах кредитно-модульної організації навчання. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2005. – № 22. – С.42-47.
5. Ковтун А., Шипіло Т. Формування мотивації до здорового способу життя в процесі фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів. Спортивний вісник Придніпров'я: науково-практичний журнал. 2018; 1:143-147.
  6. Корж Н. Ефективність технології формування ціннісного ставлення студентів до фізичної культури в процесі самостійних занять. Спортивний вісник Придніпров'я: науково-практичний журнал. 2017; 3:59-64.
  7. Круцевич Т. Теорія і методика фізичного виховання: у 2 т. гол. ред. Т.Ю. Круцевич. Київ: Олімп. література, 2017. Т.2. 448
  8. Круцевич Т., Саїнчук М., Підлетейчук Р. Причини політики девальвації фізичної підготовки в системі фізичного виховання в закладах освіти України. Спортивний вісник Придніпров'я: науково-практичний журнал. 2018; 1:169-174.
  9. Круцевич Т., Пангелова Н. Сучасні тенденції щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах. Спортивний вісник Придніпров'я: науково-практичний журнал. 2016; 3:109-114.
  10. Круцевич Т., Трачук С. Нормативні основи сучасної системи фізичного виховання різних груп населення України. Спортивний вісник Придніпров'я: науково-практичний журнал. 2017; 1:184-189.
  11. Мазний О. Організація фізичного виховання у вищих навчальних закладах сполучених штатів Америки. Спортивний вісник Придніпров'я: науково-практичний журнал. 2017; 1:189-192.
  12. Москаленко Н., Кошелева Е. Особенности организации методической подготовки студентов в системе физического воспитания различных вузов приднепровского региона. Спортивний вісник Придніпров'я: науково-практичний журнал. 2017; 3:91-96.
  13. Москаленко Н., Яковенко А. Програмно-нормативні засади фізичного виховання у країнах європейського союзу. Спортивний вісник Придніпров'я: науково-практичний журнал. 2017; 3:101-108.
  14. Москаленко Н., Пічурін В. Аналіз фізичної підготовленості студенток. Спортивний вісник Придніпров'я: науково-практичний журнал. 2017; 3:97-100.
  15. Наказ Міністерства науки і освіти від 16.12.2019 № 1572 «Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти процесу фізичного виховання та оцінка функціонального стану студентів (КНУБА) в умовах кредитно-модульної організації навчання. [Methodology, planning the process of physical education and assessment of the functional state of students (KNUBA) in terms of credit-module organization of education]. Pedagogika, psihologiya ta mediko-biologichni problemi fizichnogo vihovannya i sportu. – 2005. – № 22. – S.42-47. (in Ukrainian).
  5. Kovtun A., Shipilo T. Formuvannya motivaciyi do zdorovogo sposobu zhittya v procesi fizichnogo vihovannya studentiv vishih navchalnih zakladiv. [Formation of motivation for a healthy lifestyle in the process of physical education of students of higher educational institutions]. Sportivnij visnik Pridniprov'ya: naukovo praktichnij zhurnal. 2018; 1:143-147. (in Ukrainian).
  6. N. Efektivnist tehnologiyi formuvannya cinnisnogo stavlennya studentiv do fizichnoyi kulturi v procesi samostijnih zanyat. [The effectiveness of the technology of forming the value attitude of students to physical culture in the process of independent classes]. Sportivnij visnik Pridniprov'ya: naukovo praktichnij zhurnal. 2017; 3:59-64. (in Ukrainian).
  7. Krucevich T. Teoriya i metodika fizichnogo vihovannya [Theory and methods of physical education]: u 2 t. gol. red. T.Yu. Krucevich. Kiyiv: Olimp. literatura, 2017. T.2. 448(in Ukrainian).
  8. Krucevich T., Sayinchuk M., Pidletejchuk R. Prichini politiki devalvaciyi fizichnoyi pidgotovki v sistemi fizichnogo vihovannya v zakladah osviti ukrayini. [Reasons for the policy of devaluation of physical training in the system of physical education in educational institutions of Ukraine]. Sportivnij visnik Pridniprov'ya: naukovo praktichnij zhurnal. 2018; 1:169-174. (in Ukrainian).
  9. Krucevich T., Pangelova N. Suchasni tendenciyi shodo organizaciyi fizichnogo vihovannya u vishih navchalnih zakladah. [Current trends in the organization of physical education in higher education]. Sportivnij visnik Pridniprov'ya: naukovo praktichnij zhurnal. 2016; 3:109-114. (in Ukrainian).
  10. Krucevich T., Trachuk S. Normativni osnovi suchasnoyi sistemi fizichnogo vihovannya riznih grup naseleennya ukrayini. [Normative bases of modern system of physical education of different groups of the population of Ukraine]. Sportivnij visnik Pridniprov'ya: naukovo praktichnij zhurnal. 2017; 1:184-189. (in Ukrainian).
  11. Maznij O. Organizaciya fizichnogo vihovannya u vishih navchalnih zakladah spoluchenih shtativ Ameriki. [Organization of physical education in higher educational institutions of the United States of America]. Sportivnij visnik Pridniprov'ya: naukovo praktichnij zhurnal. 2017; 1:189-192. (in

- і науки України від 11 січня 2006 року № 4 «Про затвердження Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах».
16. Правки до Закону України «Про вищу освіту» від 18.12.19 № 392-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти»
  17. Сайт МОН <https://mon.gov.ua/ua/news/visimkvalifikacijnih-rivniv-zamist-odinadcyati-uryad-prijnyav-nacionalnu-ramku-kvalifikacij>.
  18. Степанова І., Смаль А., Батечко Д. Сучасна модель фізичного виховання студентів, які постраждали під час проведення антитерористичної операції, операції об'єднаних сил. Спортивний вісник Придніпров'я: науково практичний журнал. 2019; 3:175-185.
  19. Стратегия в области физической активности для европейского региона ВОЗ, 2016–2025 г.г. Всемирная организация здравоохранения: Европейское региональное бюро (<http://www.euro.who.int/ru/health-topics/diseaseprevention/physical-activity/publications/2016/physical-activity-strategy-for-the-who-european-region-20162025>).
  20. Сергієнко Л.П. Тестування рухових здібностей школярів. – К.: Олімпійська література, 2001. – 440 с.
  21. Dyer B. The Importance of Campus Recreation Programming. Campusrec. October 17, 2017. URL: <https://campusrecmag.com/importance-campus-recreation-programming/>
  22. Shaikh H.M., Patterson M.S., Lanning B., Umstatt Meyer M.R., Patterson C.A. Assessing College Students' Use of Campus Recreation Facilities through Individual and Environmental Factors. Recreational Sports Journal. 2018. Vol. 42(2). P. 145-159. URL: <https://doi.org/10.1123/rsj.2017-0033>
  23. Dyer B. The Importance of Campus Recreation Programming. Campusrec. October 17, 2017. URL: <https://campusrecmag.com/importance-campus-recreation-programming>
  12. Moskalenko N., Kosheleva E. Osobennosti organizacii metodicheskoy podgotovki studentov v sisteme fizicheskogo vospitaniya razlichnyh vuzov pridneprovskogo regiona. [Features of the organization of methodical preparation of students in the system of physical education of various universities of the Dnieper region]. Sportivnij visnik Pridniprov'ya: naukovo praktichnij zhurnal. 2017; 3:91-96. (in Ukrainian).
  13. Moskalenko N., Yakovenko A. Programno-normativni zasadi fizichnogo vihovannya u krayinah yevropejskogo soyuzu. [ ]. Sportivnij visnik Pridniprov'ya: naukovo praktichnij zhurnal. 2017; 3:101-108. (in Ukrainian).
  14. Moskalenko N., Pichurin V. Analiz fizichnoyi pidgotovlenosti studentok. [Program-normative principles of physical education in the countries of the European Union]. Sportivnij visnik Pridniprov'ya: naukovo praktichnij zhurnal. 2017; 3:97-100. (in Ukrainian).
  15. Nakaz Ministerstva nauki i osviti vid 16.12.2019 № 1572 «Pro viznannya takim, sho vtrativ chinnist, nakazu Ministerstva osviti i nauki Ukrayini vid 11 sichnya 2006 roku № 4 «Pro zatverdzhennya Polozhennya pro organizaciyu fizichnogo vihovannya i masovogo sportu u vishih navchalnih zakladah». (in Ukrainian).
  16. Pravki do Zakonu Ukrayini «Pro vishu osvitu» vid 18.12.19 № 392-IX «Pro vnesennya zmin do deyakih zakoniv Ukrayini shodo vdoskonalennya osvitnoyi diyalnosti u sferi vishoyi osviti» (in Ukrainian).
  17. Sajt MON <https://mon.gov.ua/ua/news/visimkvalifikacijnih-rivniv-zamist-odinadcyati-uryad-prijnyav-nacionalnu-ramku-kvalifikacij>. (in Ukrainian).
  18. Stepanova I., Smal A., Batechko D. Suchasna model fizichnogo vihovannya studentiv, yaki postrazhdali pid chas provedennya antiteroristichnoyi operaciyi, operaciyi ob'yednanih sil. [Modern model of physical education of students who were injured during the anti-terrorist operation, the joint forces operation]. Sportivnij visnik Pridniprov'ya: naukovo praktichnij zhurnal. 2019; 3:175-185. (in Ukrainian).
  19. Strategiya v oblasti fizicheskoy aktivnosti dlya yevropejskogo regiona VOZ, 2016–2025 g.g. Vsemirnaya organizaciya zdavoohraneniya: Yevropejskoe regionalnoe byuro (<http://www.euro.who.int/ru/health-topics/diseaseprevention/physical-activity/publications/2016/physical-activity-strategy-for-the-who-european-region-20162025>). (in Russian).
  20. Sergiyenko L.P. Testuvannya ruhovih zdibnostej shkolyariv. [Testing of motor abilities of schoolchildren]. – К.: Olimpijska literatura, 2001. – 440

- s. (in Ukrainian).
21. Dyer B. The Importance of Campus Recreation Programming. Campusrec. October 17, 2017. URL: <https://campusrecmag.com/importance-campus-recreation-programming/>
  22. Shaikh H.M., Patterson M.S., Lanning B., Umstadt Meyer M.R., Patterson C.A. Assessing College Students' Use of Campus Recreation Facilities through Individual and Environmental Factors. Recreational Sports Journal. 2018. Vol. 42(2). P. 145-159. URL: <https://doi.org/10.1123/rsj.2017-0033>
  23. Dyer B. The Importance of Campus Recreation Programming. Campusrec. October 17, 2017. URL: <https://campusrecmag.com/importance-campus-recreation-programming>.

Круцевич Тетяна

Національний університет фізичного виховання і спорту України
м. Київ, вул. Фізкультури, 1, Україна
e-mail: tmfv@ukr.net

Малахова Жанна

Донецький національний медичний університет МОЗ України
м. Краматорськ, вул. Я. Мудрого б. 24, кв. 13. 84301, Україна
e-mail: Zhanna.koval.11@gmail.com, тел.: 0505858345